

3. Макарчук В.В. Генеза поняття «національна безпека» в адміністративному праві. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 4/1. С. 5-8

4. Конституція України: Редакція від 28.06.1996. № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>

5. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

6. Нестеренко О. В. Система суб'єктів забезпечення національної безпеки і оборони України. *Право і безпека*. 2020. № 2 (77). С. 33–39.

7. Нашинець-Наумова А.Ю. Принципи забезпечення системи національної безпеки: конституційно-правовий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2018. № 35. Т. 1. С. 50–53.

Балаболко Анна Володимирівна,
студентка Маріупольського державного університету

Науковий керівник:
Мараховська Наталя Владиславівна,
доцент кафедри романо-германської філології
Маріупольського державного університету,
кандидат філологічних наук, доцент

ТИПОЛОГІЯ ОСВІТНІХ РОЗРИВІВ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

В умовах глобалізації та розвитку цифрового суспільства володіння англійською мовою стає ключовою компетентністю, що визначає конкурентоспроможність молодшої людини на національному та міжнародному ринках праці. За словами Н. Іваненко та ін., англійська мова в Україні стає необхідною навичкою на всіх рівнях освіти [3, с. 81].

Водночас між різними групами учнів зберігаються суттєві освітні розриви – нерівність у доступі до якісного навчання, педагогічних ресурсів, технологій і можливостей саморозвитку. Як зазначає В. Паляголла, нерівний доступ до інформаційно- та досвіду вчителів поглиблює освітні прогалини [2, с.5].

Поняття «освітній розрив» (educational gap) визначається як розбіжність між очікуваними та фактичними результатами навчання, зумовлена соціальними, педагогічними або технологічними факторами. Як підкреслює О. Максименко, ефективність іншомовної освіти безпосередньо залежить від створення рівного навчального середовища та сучасної освітньої інфраструктури [5, с. 50].

У дослідженнях С. Бабушко [1, с. 231] та Н. Іваненко [3, с. 83] наголошується, що в Україні спостерігається нерівність формальних можливостей для оволодіння англійською як другою мовою. Водночас у роботі М. Єршова [2, с. 7] вказується, що цифровізація освіти відбувається

нерівномірно, що поглиблює існуючі освітні диспропорції. Таким чином, освітній розрив у мовній освіті має багатовимірну природу, де взаємодіють соціально-економічні, цифрові, психологічні та організаційні чинники.

Як зазначає С. Бабушко, формальні можливості для оволодіння другою мовою суттєво відрізняються залежно від соціального статусу та типу школи [1, с. 234]. Учні з родин із нижчим соціально-економічним становищем рідше мають змогу відвідувати приватні курси, мовні клуби чи користуватися платними онлайн-платформами. Це формує сталу різницю між міськими й сільськими школами. Згідно з точкою зору М. Єршова, у системі загальної середньої освіти України існує нерівномірна цифровізація та обмежена інформаційно-комунікаційна інфраструктура, що впливає на якість мовного навчання [2, с. 8]. Згідно з дослідженням І. Іванюк та О. Пінчук, близько третини батьків не мають доступу або навичок користування освітніми онлайн-середовищами шкіл, що свідчить про цифрову нерівність навіть у змішаному форматі навчання [4, с. 57]. Як підкреслюють В. Паращук та Т. Кавицька, більшість підручників з англійської мови для старшої школи містять переважно питання нижчого рівня складності, що не стимулює критичне мислення учнів [6, с. 59]. Нерівномірна кваліфікація вчителів, обмежена участь у програмах професійного розвитку та різна якість навчально-методичних матеріалів формують педагогічну нерівність між школами.

За словами Н. Іваненко [3, с. 85], рівень мотивації українських учнів до вивчення англійської залишається неоднорідним. Психолінгвістичні фактори – мовна тривожність, самооцінка, страх помилок – формують внутрішні бар'єри, які знижують ефективність навчання.

Продовжуючи думку О. Палиша, територіальні диспропорції, спричинені воєнними подіями, створюють додаткові освітні бар'єри: школи у прифронтових або віддалених регіонах мають суттєво менше ресурсів [7, с. 4].

Регіональна нерівність особливо проявляється у доступі до кваліфікованих викладачів, технічного забезпечення та освітніх проєктів міжнародного рівня.

Наявність освітніх розривів при вивченні англійської мови зумовлює низку негативних наслідків, а саме зниження середнього рівня володіння мовою серед випускників, зростання соціальної та освітньої стратифікації, зменшення конкурентоспроможності України у глобальному освітньому просторі.

Співзвучними є погляди UNDP (United Nations Development Programme – Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй) на те, що цифрова нерівність обмежує можливості для отримання освіти, працевлаштування та громадянської активності [8]. Наразі основними шляхами для подолання освітніх розривів на рівні держави є інвестиції в цифрову інфраструктуру шкіл, підтримка освітніх закладів із низькими показниками успішності, створення безкоштовних національних онлайн-платформ для вивчення англійської.

На рівні педагогічної практики це підвищення кваліфікації вчителів англійської мови, розробка адаптивних методик навчання, оновлення підручників та матеріалів відповідно до CEFR (Common European Framework of Reference for Languages – Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти).

На рівні учнів і родин – розвиток мотивації до самостійного вивчення мови, популяризація неформальної освіти (мовні клуби, онлайн-курси, волонтерські програми). Згідно з дослідженнями UNDP, подолання цифрового розриву вимагає підходу, орієнтованого на людину, заснованого на рівному доступі та цифровій грамотності [8].

Узагальнюючи думки науковців, доцільно зазначити, що розриви у процесі вивчення англійської мови у середній школі мають комплексний характер. Як можемо бачити, опрацювавши літературні джерела, типологія освітніх розривів охоплює соціально-економічні, цифрові, педагогічні, мовно-психологічні та регіональні аспекти. Системне подолання розривів можливе лише за умов взаємодії держави, школи, учнів і батьків. Рівний доступ до якісного навчання англійської мови є ключовим чинником формування людського капіталу та інтеграції України до глобального освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Babushko S. Challenge for Ukrainian researchers: English as a second language. Biblioteka Nauki, 2016. С. 231–238. URL: <https://bibliotekanauki.pl/articles/2004961.pdf>
2. Paliagolla W. W. N. C. K., Wickramarachchi A. P. Constraints of using ICT in school education. arXiv preprint, 2019. 10 с. URL: <https://arxiv.org/abs/1901.01579>
3. Ivanenko N. V., Borysenko O. A., Herasymenko Yu. A. The English language in Ukraine: challenges and achievements according to the English Proficiency Index. Zakarpattia Philological Studies, 2023. Вип. 32. С. 81–86. DOI: 10.32782/tps2663-4880/2023.32.1.14.
4. Ivaniuk I. V., Pinchuk O. P. The use of the digital environment of secondary school by parents in a blended learning format during the war in Ukraine. CEUR Workshop Proceedings, 2025. Vol. 4043. С. 53–58. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-4043/paper13.pdf>
5. Maksymenko O. O. Foreign languages in school education: European and Ukrainian trends. Education: Modern Discourses, 2021. № 4. С. 50–65. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730376/>
6. Parashchuk V., Kavytska T. Instructional potential of questioning in Ukrainian secondary school English textbooks. Ars Linguodidacticae, 2025. Т. 15, № 1. С. 51–66. URL: <https://journals.uran.ua/ald/article/download/332648/321653/772019>
7. Palysh O. Bridging the educational gap in Ukrainian schools under crisis conditions. Pedagogical and Psychological Sciences, 2023. С. 1–7. URL: <https://pps.udpu.edu.ua/article/view/288422>
8. United Nations Development Programme. Bridging the Digital Divide in Ukraine: A Human-Centric Approach. UNDP Ukraine, 2020. URL: <https://www.undp.org/ukraine/blog/bridging-digital-divide-ukraine-human-centric-approach>

